

Cechové znaky slovom

Cinári

Výrobky z cínu sa najväčšie obľube tešili v 16. a 17. storočí. Cinári zhotovovali najmä stolový riad (misy, taniere), ale aj fľaše a kanvy. Z úžitkových predmetov vyrábali ďalej duté miery, gombíky, výčapné nádoby, ale aj lustre a svietniky. V 18. storočí začal cínu konkurovať porcelán. Aby si cinárske remeslo udržalo aj naďalej odyt, začali cechy napodobňovať porcelánové výrobky. Úpadok záujmu o cínové predmety sa už nepodarilo zastaviť. Majstrovská skúška pozostávala z vyhotovenia misy, formy na vyhotovenie platničky, ďalej formy na veľmi baňatú kanvovú nádobu s dutou nohou, vysokým vrchnákom a držadlom a z vyhotovenia formy na ucho nádoby, ktoré sa odlievalo zvlášť. Rozmery všetkých predmetov majstri vopred určili. Symbolom cinárov bývali nielen vlastné výrobky cechu - najčastejšie kanvice a korbel, ale aj zvon a delo. Zvon a delo by sme na prvý pohľad prisúdili zvonolejárom. V skutočnosti ide o samostatný erb cinárov, ktorý v presne takejto podobe používajú aj v cudzine iba cinári.

Čižmári

V rámci ševcov čižmári predstavovali osobitné remeslo. Vyrábali takmer výlučne čižmy, teda vysokú obuv so sárami siahajúcimi až po kolena. Čižmy zhotovovali najčastejšie z telacej a kravskej kože, volskú kožu používali iba na podrážky. Čižmy podšívajú obyčajne kožou, ale niekedy aj tureckým hod-

vábom. Čižmári vyrábali zásadne len prepychové čižmy, najčastejšie z červenej a bleдохnedej kože, ktoré mali bohato prešívane sáry alebo iné ozdoby. Jednoduché čierne čižmy vyrábali ševci. Dopyt po čižmách ustavične rástol, a tak úmerne vzrastal aj počet čižmárov. V 19. storočí boli u nás čižmári najpočetnejšími remeselníkmi. Symbolom čižmárov bola pochopiteľne čižma. Často sa však stretávame aj s vyobrazením celej dielne a celého pracovného postupu. Napríklad na krupinskej pečati z roku 1631 je ústrednou figúrou sám majster sediaci na trojnožke pri stole s tromi nohami. Na stole je položený kus kože, ktorú reže špeciálnym nožíkom, vedľa kože stojí kuželka a žehlička. Že ide o čižmára, nasvedčujú dve čižmy a vysoké kopyto, vyryté v poli pečatidla.

Debnári

Najvlavnejším výrobkom debnárskeho cechu bol sud. Rozvoj tohoto remeselného odvetvia podmienilo najmä vinohradníctvo. Bolo by chybou domnievať sa, že sudy sa používali iba na víno. Okrem tekutín sa v sudoch uchovávali a prevádzali i tuhé látky (múka, cukor, strelný prach a pod.), ba posielali sa v nich aj ryby, kovové peniaze, farby a pod. Okrem sudov vyrábali debnári aj vedrá, krhly, putne, kade, samozrejme všetko z dreva. Asi do 15. storočia sa aj obruče sudov vyhotovovali z dreva, neskôr sa začali vyrábať zo železa. Ako majstrovský kus sa požadovalo zhotoviť sud, vaňu a lievik. Hlavným symbolom debnárov bol

sud, ktorý sa obyčajne nezobrazoval samostatne, ale aj s debnárskym náradím. Nikdy nechýbal cirkeľ (kružidlo) a častá bola i pála, topor, nožík a hoblík. Patrónom debnárov bol svätý Róchus (svätec so psíkom).

Farbiari

Úlohou farbiarov bolo zafarbiť najrôznejšie druhy textílií, najčastejšie súkna a plátno. Už aj z tejto charakteristiky ich pracovnej náplne vyplýva úzka spätosť farbiarskeho remesla so súkenníctvom. Preto farbiari dlho netvorili samostatné cechy. Súkennícky majster spravidla zamestnával jedného tovariša, farbiara, a tak aj farbenie sa robilo v rámci súkennického remesla. Počet farbiarov sa zvyšoval najmä od 18. storočia a odvtedy je známe aj zakladanie samostatných farbiarskych cechov. Súkno, ale najmä ľudové plátno farbili jednou farbou ako jednofarebné, alebo ho potlačili rozmanitými vzorkami. Vzory vyrývali pôvodne do hruškového dreva, neskôr na to použili kov. Vzorky prenášali na súkno najprv ručne, od 19. storočia valcováním. Farbiari boli mimoriadne podnikaví. Nielenže plátno farbili, ale ho aj skupovali a vo vlastnej rézii predávali. Farbiari teda nefarbili iba plátno, ktoré utkali miestni tkáči, ale aj také, ktoré sa do mesta dovážalo. Ako symbol používali farbiari pracovné náradie. Hlavným znakom bol farbiarsky sud, neraz sprevádzaný aj dvoma farbiarskymi palicami. V našich múzeách sa najčastejšie stretávame so spomínanými vzorkami. Sú to pamiatky

po známych modrotlačiaroch.

Garbiari

Výrobu kože sprevádzal hrozný zápach. Garbiarske dielne boli preto vždy mimo mesta a spravidla na južnej strane, aby časté severné vetry ušetrili obyvateľov od zápachu. Dielne z vnútorného mesta vykážali aj preto, že v lete hrozila možnosť vzniku epidémie a moru dobytka. Garbiari vyrábali kožu nielen na obuv, ale aj na všetky ostatné kožené výrobky. Spracúvali najmä volskú, kravskú a konskú kožu. Ostatné kože spracúvali iríchári, kordovníci a ševci. Cech ševcov, ktorý mal právo aj na výrobu kože, vznikol skoro v každom meste skôr ako cech garbiarov. Bolo takmer pravidlom, že garbiari sa pri zakladaní svojho cechu snažili zrušiť toto právo ševcov. Ich pokusy sa však nikdy neskončili úspechom. Ich najčastejším symbolom boli špeciálne garbiarske nožiky. Nebolo zriedkavosťou, že tieto nožičky boli iba sprievodným znakom. V takom prípade bol hlavnou figúrou garbiar pri práci - muž v sude. V drevenej kadi sa poukladané kože lúhovali, aby sa srst z kože dala ľahko a dôkladne odstrániť.

Pokračovanie v budúcom čísle.

Zárovenň Vás pozývame na "**Výstavu historických zberaní**", ktorú si môžete pozrieť v priestoroch Banického múzea denne od 9.00 až 16.00 hod. do konca tohto roka.

Darina Demková - vedúca BM

Poradňa záhradkára

V mesiaci novembri na záhradke vykonávame:

S nástupom zimy, kedy zo záhrad miznú všetky farebné kvietky, si môžeme urobiť radosť výzdobou našich izieb, napr. dekoráciou vyrezávaných tekvic. Ozdobné tekvice vydržia veľmi dlho i v pomerne teplom interiéri, pretože dužina rýchlo vyschne a celý plod predstavuje vytvrdnutú šupku. Keď vonku začína priťahovať a my máme k dispozícii zimnú záhradu, výborne ju môžeme využiť na prezimovanie rastlín, ktoré boli cez leto vonku. Nie je dobré tento priestor priveľmi vykurovať. Optimálna teplota pre väčšinu subtropických rastlín cez zimu je 10 až 15°C, avšak za predpokladu, že majú dostatok svetla.

Pokiaľ sme to nestihli, máme poslednú príležitosť pripraviť záhony letniček pre jarnejšie obdobie (pólyovať a vyhnojiť). Vysadené dvojročné rastlinky treba už koncom mesiaca prikryť čačinou alebo iným izolacným materiálom, ktorý obmedzí kolísanie teplôt. Pokiaľ sme ešte nevyasadili všetky na jar kvitnúce cibuloviny (tulipány, hyacinty), máme na to čas len do polovice novembra, ale

aj tak ich musíme zakryť vrstvou listia, aby do príchodu veľkých mrazov čiastočne zakorenili. Pokračujeme vo výsadbou nových ruží. Menej kvalitnú pôdu je potrebné vylepšiť kompostom, odstatým hnojom, kompostovou kôrou alebo rašelinou. Minerálne hnojivá používame veľmi opatrne. Stromkové ruže zazimujeme tak, že ich opatrne a po celej dĺžke ohýbame, korunky potom zabezpečíme v brázde a následne zakryjeme zeminou. Pribežne kontrolujeme jablona a hrušky uskladnené v pivnici. Pre uľahčenie práce a lepšie prevetranie je účelné vyniesť jednotlivé bedničky alebo prepravky za snežného dňa vonku a ovocie prebrať. Späť uložíme iba zdravé ovocie. Rozdiely teplôt v pivnici a vonku by mali byť minimálne, aby nedochádzalo k oroseniu ovocia. Môžeme začať s odobraním vrubov z kôstkovín pre dlhodobé uchovanie, ktoré ukladáme buď do mierne vlhkeho piesku v chladnej pivnici alebo do pôdy na severnej strane budovy, resp. do chladiaceho boxu v mikrotérovom vrecku. Spodnú časť vrubla obalíme kúskom vlhkej

vaty, aby nepreschli, avšak dávame pozor, aby v mokrom nezačali plesnieť. Pokračujeme vo výsadbe ovocných drevín, pokiaľ pôda nezamrzla. Dbáme na to, aby stromky boli vysadené v rovnakej úrovni, ako rástli v škôlke. Hlbšie vysádzame iba maliny, ktoré súčasne prihrnieme zeminou a taktiež aj kry ríbezli hlbšie aspoň o 0,1 m ako rástli v škôlke.

Pri nedostatku vápnika v pôde aplikujeme vápenaté hnojivá (na ľahkých pôdach prednostne mletý vápenek, na ťažších pôdach pálené vápno). Obvykle vápnime v trojročných intervaloch.

Pôdu pod nízkokmennými stromami by sme nemali prepokávať, aby sme nepoškodili koreňové vlásočnice. Stačí nakypriť povrchovú vrstvu a ľahko nastlať mulčovaci materiál. Zakladáme komposty z dostupných organických materiálov, ktoré sa rýchlo zakladajú. Na menších plochách zhrabujeme opadané listie, aby sme zabránili zdroju infekcie strupovitosti a toto kompostujeme. Taktiež odstraňujeme po zbere zo stromov i zo zeme všetky mumifikované plody, hlboko ich zakopeme do

pôdy alebo spálime. Upravíme chrániče okolo stromov a včasnou opravou oploštenia zabránime vstupu zveri do záhrad.

Kontrolujeme teplotu v pivniciach a skladoch ovocia a snažíme sa udržiavať teplotu pokiaľ možno okolo 4 až 5°C a vlhkosť udržiavať pokiaľ možno na trvalo vysokiej hodnote. Takto možno zabrániť scvrkovaniu uskladneného ovocia.

V novembri je možné vysievať mrkvu, tento spôsob nie je veľmi rozšírený, ale má určité výhody. Osivo vysiate v novembri už nevyklíči v jeseni, ale až na začiatku nasledujúceho vegetačného obdobia, kedy často ešte kvôli nadmernej vlhkosti pôdy nemôžeme prevádzať prípravu pôdy na výsev.

Do kvetináčov vysádzujeme pažitku, cibuľku zimnú, vňaťový petržlen, prípadne iné bylinky či koreňové rastliny, ktoré máme na vonkajších záhonoch a ktoré budeme v zimnom období rýchliť doma. Ďalej si čerstvú zeleninu z vlastnej produkcie môžeme zaistiť rýchlenním čakankových pukov alebo rýchlenním starších rastlín.

Ladislav Gredecký - inštruktor SZZ